

ulterius esse complebilem per formas specificas, respondetur materiam esse fundamentum substantiæ compositæ, et per modum potentiæ inchoare ipsum compositum, et ita de se est indifferens, ut per varios actus compleatur: at vero forma est complementum naturæ substantialis, et ita hoc ipso quod habet determinatam specificam rationem formæ, si uniatur materiæ complet illam, et constituit in ultima specie, nec relinquit indifferentem ulterius ad aliam formam. Cæterum in hac parte restat probandum P. Suarez, cur omnis forma sit complementum ita ultimum, et perfectum, quod non possit ulterius perfici, et compleri, atque ita prima forma complebit informando et dando esse, sed non perfecte et ultimo, sed adhuc in potentia ad ulteriorem actualitatem, sicut perficitur Anima per potentiam tanquam per formam, et potentia per habitum, et habitus per actum, quia isti actus ordinate se habent in perficiendo, et unus est perfectior altero ordine quodam. Unde respondebit Scotus, quod prima forma substantialis dat esse specificum non in specie ultima, sed subalterna cum potentialitate ad ultimam formam specificam, et per illum gradum subalternum distinguitur ab aliis formis dantibus alios gradus, sicut materia quia habet gradum substantiæ partialis communissimum, distinguitur specie ab aliis, et in potentia ad alia. Quare non videtur hæc ratione satisfactum.

Oportet ergo redire ad ipsam rationem D. Thomæ quæ valde philosophica est, et juxta principia Aristotelis ab ipso D. Thoma tradita, et a nobis explicata i Phys. quest. iii et i de Gen. q. i, art. ii, quod materia est ens in potentia, et non habet ex se aliquid actum etiam entitativum, alias non fieret compositum subs-

tantiale, neque substantialis generatio, quia non fieret esse simpliciter, sed præsupponeretur. Et ideo S. Thomas quæstione illa LXXVI, art. iv, fundans hanc rationem, subdit: « Quod antiqui, qui posuerunt materiam primam esse aliquod ens actu, puta ignem, aut aerem, aut aliquid hujusmodi, dixerunt, quod nihil generatur, aut corrumpitur simpliciter, sed omne fieri dixerunt esse alterari, » ut dicitur i Physicorum. Sentit ergo D. Thomas eandem esse rationem ponendi materiam primam, quod sit ens actu, et ponendi plures formas substantiales, quarum una supponat aliam, utrumque enim æque tollit unitatem per se compositi, et generationis substantialis. Et ita non admittimus instantiam de materia prima.

Nihilominus ne solum aligemur rationem factam huic sententiæ de materia prima, duo addimus in præsentia. Primum, quod est contra rationem formæ substantialis, dare illud esse incompletum, et cum potentia ad ulterius esse, quia vel illud esse, quod præbet, sufficit se solo ponere extra causas rem, quam constituit, vel non sufficit, sed indiget ulteriori forma incompleta, et esse ejus, ut ponatur res extra causas. Si hoc secundum non est esse formæ substantialis, quia non est principium alicujus esse sufficientis existere per se, sed indigentis consortio alterius, ergo ex vi talis formæ incompletæ nondum fundat conceptum formæ substantialis, sed vel materia, quæ si habet esse, solum est receptivum alterius, et ita est substantia solum ut recipiens, non ut dans esse, vel ut forma accidentalis, quæ dat esse indigentis alterius esse falcimento, non autem per se existens. Si dicatur primum, talis forma est complete substantialis, quia com-

plete dat esse substantiæ, quod est esse per se, nec dependet ab alio esse ut sit, et sic reliquæ formæ advenientes sunt accidentales, utpote supponentes esse complete, substantiale, et per se.

Secundum est, quia vel forma habet potentialitatem, ut ulterius informetur, vel solum relinquit in materia locum, et potentialitatem, ut informetur ab ulteriori forma. Primum esse non potest, quia forma quantumcumque sit imperfecta, et incompleta non tamen est informabilis ab ulteriori forma substantiali, quia ipsa nihil habet de materia, nihil est autem informabile ab ulteriori forma substantiali nisi materia, quia potest componere cum forma substantiali, cujus ratio est, quia illud, quod componit substantialiter cum forma debet esse in potentia ad talem formam, ita quod educatur ex illa, vel infundatur illi, non potest una forma substantialis educi ex alia forma, sed solum ex materia, quæ est in potentia ad omnes formas; si autem educeretur ab alia forma, illa non esset pure forma, sed aliquid haberet etiam de materia, et sic nunquam duæ formæ, quæ pure essent formæ substantiales inveniri possent in eodem composito substantiali. Si dicatur secundum, currit ratio facta a principio, quia tunc una forma non determinat aliam substantialiter componendo cum illa, sed unaquæque cum materia facit suum compositum, ergo non restat aliquid per quod uniantur unitate per se, sed erunt sicut plura composita accidentaliter in eodem subjecto, v. g. album, et dulce quæ solum uniantur unitate subiecti, quæ est per accidens, et secundum quid, non autem unitate alicujus formæ, in qua habeant unum esse per se. Nisi forte dicatur, quod illa duo composita incompleta se habent sicut partes integrantes

quæ componunt unum totum, aut dicendo quod ultima forma constituit compositum in ratione totalis esse, ut significat Scotus citato loco §. Ad rationes. Sed contra primum est, quia plures partes integrantes, si non informantur eadem forma substantiali, sed diversis, solum possunt habere unitatem, vel ratione ejusdem materiæ, vel ratione unius quantitalis, neque enim est aliud principium faciendi unitatem, nisi vel materia, vel forma substantialis, vel accidentalis; remota ergo unitate substantialis formæ solum remanet unitas ratione materiæ, vel quantitalis: utrumque autem est unitas secundum quid, sicut uniantur album et dulce in eodem subjecto. Contra secundum autem est, quia tunc solum dabitur unitas ordinis, aut ad modum numeri, in quantum ultima forma claudit, et determinat reliquas, siquidem non informat illas, sed materiam, ut probatum est, et sic non faciet unum substantialiter.

Ex quo patet, diversam esse rationem de compositione physica, et metaphysica, quia Metaphysica solum fit penes diversos gradus, quarum multiplicatio non est secundum diversas formas, quare una informat aliam, sed secundum diversas considerationes ejusdem integræ, et totalis rei, secundum quod consideratur magis indeterminata in potentia, vel magis determinata in actu, eo quod non est actus purus, sed constans ex actu, et potentia, et consequenter diversas istas graduationes admittens secundum determinabile, et determinatum; at vero compositio physica fit per veram, et realem informationem, non potest autem una forma substantialis informari ab alia, quia nihil habet in se materia, ex qua educatur alia forma, solum autem informat illud, a quo educitur,

vel cui infunditur; unde solum potest admitti aliam formam, quatenus in eadem materia relinquit illi locum, et compatitur cum illa; et sic compositum inde resultat solum erit unum unitate potentiae seu materiae informatæ, non unitate formali, et actuali, quæ est unitas per se.

Secunda ratio principalis contra Scotum deducitur ex ipsa prædicatione, quia omnes gradus generici, et specifiçi prædicantur essentialiter de quolibet inferiori, sicut homo essentialiter est animal, et rationale et vivens, et corpus, sed non potest essentialis prædicatio de eadem resummi a diversis formis, ergo debet provenire ab eadem. Minor probatur, quia quæ sumuntur a diversis formis prædicantur de aliquo, cui conveniunt juxta modum, quo tales formæ in eo sunt; formæ autem, quæ alicui conveniunt, vel una per se coordinatur, et subordinatur alteri, vel non. Si non, solum sequitur prædicatio per accidens, quia una forma non determinat aliam, nec per se subordinatur alteri, ergo neque per se prædicatur de alia, sed per accidens, quia omnis prædicatio subordinationem, seu coordinationem importat prædicati, et subjecti. Si autem per se coordinantur illæ formæ, fiet quidem prædicatio per se, sed in secundo modo sicut cum risibile prædicatur de homine, eo quod se habet ut forma distincta connexa cum altera, et consequenter prædicatur de illa in secundo modo per se, ut mox ostendemus; omnes autem gradus superiores, et inferiores prædicantur essentialiter in primo modo per se de illo, cui conveniunt, ergo non debent provenire a diversis formis.

Respondet Scotus, quod in prædicatis, quæ sumuntur a diversis formis, solum sequitur quod neutra forma includat alteram, nec prædi-

catetur de illa, et consequenter quod genus non prædicetur de differentia, non tamen quod utraque non prædicetur de composito, seu subjecto. Sed hoc et falsum est, et non evacuat vim argumenti. Est falsum, quia ut bene notat Cajetanus questione illa lxxvi, art. ii, prædicata, quæ sumuntur a diversis formis, etiam unum prædicatur per se de alio, licet non in primo modo per se, sed in secundo, sicut cum dicitur homo est risibilis, ignis est calidus, licet calidum, et risibile sumantur a forma accidentali. Non evacuat vim argumenti, quia faciunt vim in eo, quod tales formæ fundant prædicationem respectu sui compositi, et constituti, v. g. rationale, et animal, et vivens respectu hominis quem constituunt, et inquirimus, quam prædicationem fundent respectu hujus constituti, an per se, vel per accidens. Si per accidens est falsum, cum homo per se sit vivens, et animal. Si per se, vel per se secundo modo, et hoc est falsum, cum sint essentialis prædicationes, et primi modi. Si per se primo modo, non stat quod sumantur a diversis formis, quia duæ formæ, hoc ipso quod sunt distinctæ ita se habent, quod una non est essentialiter alia, sed distincta, licet sit illi coordinata, ergo non fundat prædicationem essentialem, et primi modo sed coordinationis, et connexionis duorum distinctorum, quæ est prædicatio per se secundi modi, et sicut inter se sunt connexæ illæ formæ, sic manent connexæ in ipso composito, quod constituunt, neque enim ibi majorem unitatem, et perseitam habet, quam inter se; ergo non fundabunt prædicationem in primo modo, sed in secundo, sicut duæ formæ connexæ.

Aliunde posset instari hæc ratio facta etiam in nostra sententia, quia materia et forma sunt entitates di-

versæ, et tamen præbent composito prædicata essentialia in primo modo per se, sicut a materia sumitur prædicatum materialis et corruptibilis, et alia similia, a forma vero quod sit corpus vivens, animal, etc. Cur ergo repugnabit a diversis formis summi prædicata quidditativa, quæ in primo modo per se, et essentialiter prædicantur? Respondetur esse disparem rationem inter materiam, et formam, inter ipsas formas inter se, quia materia, et forma ex propria, et intrinseca essentia sua se habent sicut actus, et potentia ipsumque compositum essentialiter constituunt etiam in primo modo per se, quia actus, et potentia essentialiter et in primo modo per se pertinent ad constitutionem compositi. At vero duæ formæ distinctæ non se habent sicut actus, et potentia, et ita solum possunt alicui composito convenire, quatenus inter se habent coordinationem, et una est præambula ad aliam, ut docet S. Thomas questione illa lxxvi, art. iii, atque adeo solum fundant perseitatem in secundo modo, qualis potest esse inter duas formas, quarum una consecutive se habet ad aliam, et secundum connexionem. In summa, non fundatur essentialis prædicatio in primo modo per se, nisi vel unum sit intra essentiam alterius; et non distinctum ab illo, vel si sit distinctum essentialiter se habeant ut actus, et potentia, quia tunc unum respicit alterum non ut consecutum et connexum cum illo inter se solum, sed ut essentialiter componens ipsum tertium, quod constat ex actu, et potentia; quæ vero se habent ut duo actus, seu ut duæ formæ, possunt quidem habere connexionem, qua unum consequatur ad aliud, non tamen quod essentialiter se respiciant in ratione componendi essentialiter, quia quod per se essentialiter componit, solum

est actus et potentia, non actus et actus: et ita si duo actus faciunt essentialem prædicationem, solum potest esse, quia essentialiter includitur unum in altero, non vero si distinguitur ab illo.

Solvuntur argumenta.

Primo arguitur ex Scoto: Quia in corpore Christi separata Anima mansit idem corpus numero, et communiter dicunt Patres et S. Thomas admittit in par. quæst. l, articulo v, et si in illo triduo servaretur Eucharistia, esset idem corpus, quod ante fuit consecratum, et tamen non haberet Animam rationalem, ergo aliqua forma mansit, quæ separata Anima constitueret idem corpus numero sicut antea. Confirmatur, quia omnia cadavera ex quacunque causa generantur sunt ejusdem rationis, sed a diversis causis specie differentibus non potest semper produci effectus ejusdem speciei, ergo cadavera sunt ejusdem rationis propter eandem formam corporeitatis. Confirmatur secundo, quia Anima intellectiva in se spiritualis est, et inextensa, in corpore autem invenitur extensa, figura, corruptibilitas, etc. ergo hæc non sunt ab Anima, cuius esse est spirituale, et indivisibile, ergo ab alia forma præter Animam. Denique, ipsa Anima intellectiva creatur a Deo, homo autem non creatur, sed generatur, ergo formalis terminus generationis, non est ipsa Anima intellectiva, quia ubi est diversa actio, scilicet generativa, et creativa, diversus terminus formalis esse debet, et consequenter diversa forma, una quæ sit terminus creationis, altera generationis.

Respondetur, quod corpus Christi mortuum, et vivum dicitur idem numero ratione suppositi, in quo sus-

tentatur, non ratione formæ, qua constituitur. Itaque terminative est idem numero, non formaliter, id est, solum ratione suppositi, a quo habetur unitas numeralis ut a termino, et sic est idem numero suppositaliter, licet non omnibus modis sit idem numero, ut D. Thomas affirmat loco citato ex III par. et non potest Scotus majorem identitatem in ipso corpore salvare, quam suppositalem, eo quod ablata forma specifica, remanet tantum generica corporeitatis omnibus communis, ergo non remanet idem individuum specificum, quod antea, solum ergo erit idem individualiter ratione suppositi.

Ad primam confirmationem respondetur, in primis non esse certum omnia cadavera, esse ejusdem speciei. Similiter agens principale cadaveris non est illud ferrum, quo animal jugulatur, et interficitur, illud enim est instrumentum tantum, principale autem est cælum, vel elementum prædominans, quatenus ex abundantia alicujus qualitatis, v. g. caloris, vel frigoris animal moritur, tunc enim per illam qualitatem tendit ad formam elementi, in quam ultimo resolvendum est cadaver mediante illa qualitate, verbi gratia, in ignem, vel aquam, vel terram, et tunc ab illo elemento prædominante dispositive in tali qualitate, generabitur, quia ad illud tendit. Et juxta diversitatem elementi ad quod tendit erit diversitas cadaveris. Sed esto, sint omnes formæ cadaveris ejusdem speciei, adhuc restat eadem difficultas, quia vel sunt omnia ejusdem speciei infimæ, et sic præter formam genericam corporis necesse erit producere speciale cadaveris, et de illa inquiremus quomodo possit a diversis agentibus produci, etiam in sententia Scoti. Vel forma cadaveris solum est forma generica corporis, remota anima, quæ dabat esse

specificum hominis, et sic jam homo ante mortem habet in se formam cadaveris, unde per mortem non fiet generatio aliqua substantialis, sed solum separatio formarum, ut sit ista sine illa, et consequenter neque corruptio substantialis erit, quia corruptio unius est generatio alterius. Igitur cum forma cadaveris sit medium, et via ad diversas formas, puta ad diversa elementa, non repugnat a diversis agentibus procedere, sicut calor, et frigus possunt a diversis agentibus introduci, quia sunt media, et dispositio ad diversas formas.

Ad secundam confirmationem respondetur, formam humanam, licet entitative sit spiritualis in se, eminenter tamen esse corpoream, et sic potest præbere esse corporeum, et reliquos gradus, quos eminenter continet, sicut enim causa æquivoca eminens operatur effectum, quem formaliter non habet, sic etiam forma eminens se habet ad modum causæ æquivocæ, et præbet effectum informando, quem formaliter tantum non habet, sed eminenter, quia ut forma eminens informat. Et eodem modo, licet esse existentie formæ humanæ sit spirituale in se entitative, tamen eminenter est corporeum, et sic potest communicari corpori modo corporeo, sicut subsistentia Verbi, licet sit spiritualis, potest tamen propter suam eminentiam supplere subsistentiam corporis, et terminare illud, sic esse Animæ communicatur corpori, quia forma ejus est. Unde D. Thomas I-II, question. IV, artic. V ad secundum docet: « Quod in Anima separata remanet idem esse compositi, eo quod esse Animæ est subsistens, et idem est esse totius, et forma. » Nec tamen similiter esse Angeli communicari potest corpori, quia non est forma, neque qualitas spiritualis perfecta, quia non potest esse inhæ-

rens, dependens a corpore, esse autem Animæ cum sit subsistens non dependet a corpore, sed ad communicationem sui esse trahit corpus.

Quod vero dicitur, Animam intellectivam creari a Deo, hominem vero generari, non arguit duplicem formam, sed sufficit quod eadem subordinetur duplici agenti secundum diversam considerationem. Itaque Anima ut in se subsistens terminat creationem, ut autem unita et informans terminat generationem; et creatio se habet ut superior, et ut subordinans sibi generationem, non quatenus creatio est præcise, sed ut infundens, seu creans illam in corpore, generatio autem attingit Animam non ut productam, sed ut communicatam materiæ, prout unio et communicatio ista ex parte materiæ se tenet, et per dispositiones tendit ad illam, et sic habet diversum terminum formalem generatio, et creatio, licet non diversam formam; imo si respicerent diversas formas, generatio non fieret per communicationem, et unionem Animæ humane, et sic homo non generaretur hominem formaliter in quantum homo est, nec similem sibi in specie.

Secundo arguitur: Quia plura videntur esse in homine, quæ non possunt ab eadem forma provenire, quia contrarietatem habent inter se, ergo dantur diversæ formæ. Antecedens probatur, nam quoad ipsam substantiam Animæ, habet Anima rationalis incorruptibilitatem et indivisibilitatem, Anima autem sensitiva corruptibilis, et divisibilis est: Anima rationalis creatur a Deo ut subsistens, Anima vero sensitiva educitur e materia, sicut et ejus operatio totaliter a materia dependet, et ita forma embryonis, quæ est sensitiva educitur de potentia materiæ, nec corrumpitur in adventu Animæ

rationalis, alias disponderet ad sui corruptionem, quia disponit ad Animam rationalem. Quoad potentias vero operativas, est contrarietas, quia quædam non possunt subjec-tari in Anima rationali, sed in organo corporeo, ut sensus, alioquin manerent in Anima separata, et tamen effluere debent ab aliqua forma, et in ea subjec-tari a qua emanant; aliæ vero potentiæ subjec-tantur in ipsa Anima ut intellectus, et voluntas. Quoad operationes autem est contrarietas ut patet in actibus voluntatis, et appetitus, pugnant enim ad invicem sensualitas, et voluntas, velle agere studiosè, et velle prave agere.

Confirmatur, quia alias non posset homo producere ultimam dispositionem requisitam ad unionem Animæ rationalis, siquidem illa dispositio debet emanare ab ipsa forma, sicut omnes aliæ ultimæ dispositiones a suis formis, sed homo non producit Animam rationalem, ergo neque ultimam dispositionem ab ea dimanantem: ergo neque unit Animam corpori, quia forma ab eo agente introducitur, a quo causatur ultima dispositio.

Respondetur negando antecedens. Ad primam probationem responde-tur Animam rationalem, licet in se sit incorruptibilis, et indivisibilis, modo tamen corruptibili, et corporeo informat, quia recipitur ad modum materiæ recipientis, materia autem est informabilis modo corporeo, et incorruptibili, quia est indifferens ad plures formas, et sic informatur ab una cum capacitate accipiendi aliam, et relinquendi illam, neque esse ei connaturale actuari ab una forma cum impossibilitate transeundi ad aliam, quod requiritur ad incorruptibilitatem. Et quia Anima rationalis eminenter est sensitiva et corporea, potest extensionem, et divisibilitatem præbere. Nec

omnis Anima sensitiva educitur de potentia materiæ, sed illa quæ tantum est sensitiva formaliter, non quæ eminenter, et in se spiritualis. Et licet operationes sensitivæ dependant a corpore, non tamen principium talium operationum educitur de materiæ, si sit principium emittens, et habens etiam alias operationes spirituales, quæ ab illa non dependent, sed solum quando est principium adæquate corporeum, et determinatum ad operationes sensitivas. Forma autem embryonis certum est, quod corrumpitur in adventu formæ perfectioris, ut docet S. Thomas quæst. III de Potent. articul. IX ad 9, sicut quæcunque dispositio præcedens corrumpitur adveniente forma, et per accidens disponit ad sui corruptionem, disponendo ad introductionem novæ formæ.

Ad secundam probationem dicitur, quod omnes potentia, quæ sunt in homine, dimanant ab eadem Anima, sed non eodem modo, quædam enim dimanant absolute, et simpliciter, ut intellectus, quædam dependent a corpore, et ut est forma communicata corpori, et ita inhærent in organo corporeo, et sunt proprietates Animæ ut conjunctæ, non pro omni statu, ut docet S. Thomas I p. quæst. LXXVII, artic. VIII, sicut alia est proprietas lapidis in centro, scilicet quiescere, alia extra centrum, scilicet moveri.

Ad tertiam probationem dicitur, ad illam contrarietatem operationum, non requiri diversas formas substantiales, sed sufficere diversas potentias ejusdem formæ, sicut non repugnat, quod aliquod corpus in aliqua parte sit frigidum, in alia calidum, vel siccum, et secundum diversas qualitates sortiatur diversas, et contrarias operationes, ergo multo melius continget in Anima, quæ est forma eminentior, imo ex eo

probat D. Thomas esse unam Animam, quia si intense elicit operationem unam, remittitur quoad aliam, quod est signum procedere utramque ab eodem principio.

Ad confirmationem respondetur, hominem propriissime generare alium, et producere ultimam dispositionem ad ejus unionem, quæ dispositio est proprietas consequens Animam ut conjunctam, et in statu conjunctionis, non absolute ut ens spirituale est in se, et tales proprietates possunt procedere ab agente, quod non est productivum Animæ, sed conjunctivum, et hoc est generans, et non solum Deus infundens. Videatur de hoc Cajetanus I p. q. CXVIII, art. II, et Bannez I de general. q. VIII, art. III ad 7.

Ultimo arguitur: Anima est forma corporis, et facit cum illa compositionem naturalem, ergo est aliquid distinctum a corpore, corpus autem non est sola materia, sed compositum ex materia et forma, materia enim est pura potentia, corpus autem aliquid est in actu: imo Anima non solum est forma, sed motor corporis, corpus vero est motum ab Anima, ut docet Aristoteles VIII Physicorum, ergo distinguitur realiter a corpore, et non est forma constituens corpus, alias idem esset movens, et motum, nec distingueretur realiter pars movens, et mota. Ergo oportet, quod alia sit forma constituens corpus, alia vero Anima movens corpus. Et præsertim urgeatur hoc in sententia, quæ tenet non fieri resolutionem usque ad materiam primam, sed manere eadem accidentia in genito, quæ erant in corrupto, tunc enim necesse est, quod vel aliqua forma substantialis, quæ erat in corrupto maneat, vel quod accidentia in sola materia sustententur: hoc secundum est impossibile, cum materia sit ens in pura potentia, ergo primum. Confir-

matur, quia partes heterogeneæ differunt specie, quia alia est species carnis, alia ossis, unde in VIII Phys. text. xxx, dicit Philosophus, quod non sunt continuæ illæ partes viventis, sed contiguæ, et D. Thomas I p. quæst. XI, artic. II ad 2, dicit quod carent forma totius, ergo quilibet habet suam distinctam. Id etiam constat ex diversis proprietatibus, et operationibus specie diversis, quas habent, sicut alia est operatio auditus, alia oculi, alia cordis, etc. ista autem sunt signa distinctionis specificæ et consequenter diversarum formarum, quia unica forma non potest constituere diversas species. Idem argumentum fieri potest de sanguine, et reliquis humoribus, qui non informantur eadem Anima, sed sunt sicut aqua in vase, et tamen pertinent ad integritatem totius.

Respondetur quod Anima dicitur forma corporis, sicut aliquid dicitur forma respectu compositi, seu effectus formalis, sicut albedo est actus, seu forma albi, et lux forma lucidi, sic Anima forma corporis per ipsam constitui. Quando vero dicitur Animam componere cum corpore, si loquamur de compositione physica, et intelligi debet nomine corporis ipsa materia, quæ est altera pars compositi: si vero intelligatur nomine corporis materia formata forma corporeitatis, sic non intelligitur compositio physica Animæ eum corpore, sed compositio gradus inferioris, id est, animalis cum gradu superiori, id est, corporis. Ad id quod dicitur, quod Anima est motor corporis, respondetur quod Anima non est motor ut *quod* sed ut *quo*, movet autem mediante organo, quatenus una pars organica movet aliam; forma enim respectu materiæ non se habet effective, sed formaliter, et materia ipsa condistincta a forma non est capax motus, sed

mutationis a forma in formam, et hoc a generante, et introducente formam; pars autem organica dicitur compositum ex materia, et forma, licet partiale, et ita potest per unam partem moveri alia a forma, ut a principio *quo*, ab ipso vero toto ut a principio *quod*. Neque ad hoc requiruntur diversæ formæ substantiales, sed eadem cum multiplici virtute, et gradu secundum quod exigit diversas potentias, et temperaturas et consequenter diversa organa, non vero diversas formas. Illam autem sententiam, quæ tenet non fieri resolutionem omnium accidentium usque ad materiam primam rejecimus q. I de Generali.

Ad confirmationem respondetur, partes heterogeneas, vel solum differre specie accidentali, de quo dicemus infra, vel si differunt specie substantiali solum est species incompleta et secundum quid, de quo D. Thomas I-II, q. LXXII, art. VII, hoc autem non petit diversas formas substantiales, sed sufficit una forma eminentior, vel habens plures gradus, et sic exigens illam diversitatem incompletam partium. Quando autem Philosophus dixit, quod partes istæ non sunt continuæ, non negat continuum in genere quantitatis, et unitatis substantialis, sed in ratione homogenei, quæ est unitas, seu similitudo etiam in dispositionibus, aut qualitatibus. Et similiter D. Thomas dicit non habere formam totius quantum ad modum denominationis, in homogeneis enim sicut tota aqua, v. g. denominatur aqua, ita pars aquæ dicitur aqua, in viventibus autem totum denominatur, v. g. homo, vel equus, non autem manus, vel oculus denominatur equus vel homo. Quod vero dicitur de diversis proprietatibus et operationibus dico, quod talis diversitas non infert diversitatem formarum, sed eminentiam ejusdem ad plura; tunc

autem diversæ operationes sunt signa diversæ formæ specificæ, quando sunt adæquatæ, et totales, non autem quando inadæquatæ. Et sic quando dicitur, quod ab eadem forma non dantur diversæ species, distinguo; diversæ simpliciter, et adæquate concedo; diversæ partialiter, nego, forma enim eminens, et virtualiter multiplex petit illam diversitatem partialem, sicut et diversas potentias, et temperaturas, et organa, quæ si sint in debito, et conaturali statu una non contrariatur alteri, bene tamen si exorbitent a debito temperamento. De sanguine, et humoribus jam diximus in 1 de Generat. q. viii, quomodo informentur ab eadem Anima.

ARTICULUS IV.

Quæ sit divisio Animæ, et quot sint gradus, et modi viventium?

Secundum D. Thomam 1 p. q. lxxviii, art. 1, tres sunt Animæ, et quatuor modi viventium, et quinque genera potentiarum. Tres Animæ dicuntur: *Anima vegetativa, sensitiva, et intellectiva*. Anima enim in præsentem generaliter sumitur pro eo, quod constituit vivens, quo sensu dicit D. Thomas 2 de Anim. lecl. iii, circa text. xx: « Quod in plantis est vita, et consequenter Anima. » Modi viventium dicuntur secundum quatuor gradus vitæ, scilicet *vegetativum, sensitivum, loco motivum, et intellectivum*. Genera potentiarum sunt quinque, scilicet *potentia vegetativa, sensitiva, appetitiva, loco motiva, et intellectiva*.

Circa istas divisiones sunt aliqua dubia, quæ in præsentem examinanda sunt. Primum est, an prima divisio Animæ in vegetativam, sensitivam, et intellectivam recta sit, et quomodo colligatur. Respondetur

rectam esse, eamque tradi ab Aristotele in hoc libro, cap. iii, et D. Thoma ibi, et communiter ab interpretibus. Ejus autem sufficientia colligitur a D. Thoma 1 p. q. xviii, art. iii, et q. lxxviii, art. 1, ex eo quod omni viventis, et omni Animæ commune est seipsum movere, et in hoc primum distinguitur a non vivente, quia non vivens tantum movetur ab alio, vivens autem se ipsum. Quare diversitas vitæ ex diverso modo se movendi debet desumi. Est autem triplex modus se movendi, ergo et triplex vita. Minor probatur, quia principium motus est agens, et finis, finis quidem quoad directionem, et allicientiam; agens autem quoad executionem, executio autem dependet ab aliqua forma tanquam a principali principio, et ab instrumento tanquam a medio operandi. Aliqua ergo sunt quæ movent se ipsa solum quoad executionem motus, non vero ad acquirendum finem, vel formam, quibus moveant se, sed tam finis, quam forma operandi sunt illis determinata a natura, et passive illis dantur, non se movent ad illa, et hic est infimus gradus vitæ, scilicet vegetativus, plantæ enim movent se quoad executionem nutritionis, et generationis, non tamen finem sibi præstitunt, neque formas, quibus operentur, acquirunt. Alia vero sunt quæ movent se ipsa non solum quoad executionem motus, sed etiam quoad ipsas formas, quæ possunt esse principium motus, quia non habent illas determinatas a natura, sed acquirere illas possunt, et huiusmodi est vita sensitiva, sensus enim licet sint potentiæ operative, tamen indigent formis intentionalibus, quibus objecta uniuntur potentiis, a quibus tanquam a principis formalibus, et specificativis operationes suæ dependent. Unde iste modus se movendi altior est, quam

modus vitæ vegetativæ, quia principia operandi non sunt totaliter determinata a natura, sicut in vegetativis, sed ad ea possunt se movere, potentiæ enim sensitivæ indifferentes sunt ad has, vel illas species, seu objecta. Alia denique movent se ipsa etiam quoad determinationem finis, quia non habent a natura totaliter determinatum finem, sed illum sibi præstitunt, et ita non aguntur, in cognoscendo finem sed se agunt, ideoque indigent ratione conferente proportionem finis cum mediis, et sic movent se omni modo, quo aliquid se movere potest, scilicet quoad finem, et quoad formas operandi et quoad executionem motus. Et hæc vita intellectiva adhuc admittit diversos, et perfectiores modos operandi, secundum quod minori, vel majori mutatione ab extrinseco agente indiget, ad suas operationes, nam Anima humana ita est infima in hoc genere, quod non solum ab agentibus spiritualibus, sed etiam ab ipsis corporibus perfici, et moveri potest ad acquisitionem cognitionis medianibus sensibus. Intelligentiæ vero separatæ ut Angeli, non indigent moveri ab objectis, sed a suo create moventur accipiendo a principio omnes formas perfectivas intellectus, quibus moveri possunt, et quanto paucioribus indigent, tanto sunt perfectiores, quia tanto minus moventur ab extrinseco et magis se movent in cognoscendo. Sed tamen omnia ista habent vitam et principia se movendi ex participatione extrinseci agentis, a quo producuntur, et moventur, scilicet ab ipso generante a quo participant vitam, et ad hoc determinantur, et aguntur, ut se agant. Unde perfectissima vita est in Deo, qui omnibus modis est, et operatur a se sine determinatione ab alio.

Objicies: Vegetativam debere ex-

cludi a ratione vitæ, eo quod omnis ejus operatio non egreditur rationem alterationis, aut alioquin attractionis vel expulsionis, seu actionis transeuntis, quod totum inveniri potest in rebus inanimatis, nam alteratio a quocunque elemento fit, augmentatio etiam sufficienter fit per aggenerationem, ut in igne per extrinsecam appositionem, unde si Deus se solo produceret in planta eandem quantitatem, quam producit augmentatio, æque bene diceretur augmentata, ac si eam acquireret, quod tamen non currit in cæteris animalibus in quibus nutritio, et augmentatio fit cum sensu, et discretionem alimenti, et cum voluptate, quando capitur cibus, vel dolore, et fame, quando deest. Attractio etiam potest fieri per virtutem inanimatam ut patet in magnete. Denique, in Deo solum invenitur vita per cognitionem et amorem, ergo illa solum dicuntur vivere, quæ participant aliquo modo cognitionem, et amorem, alias non participant Deum ut viventem, et sic non habent in se vitam ut participatam, quia omnis vita participatur a vita, quæ est in Deo.

Ex alia parte videtur, quod sicut loco motivum est distinctus gradus a sensitivo, ita sit distincta Anima, et sic erunt quatuor Animæ, sicut quatuor gradus; neque enim est ratio, cur reductive pertineat ad Animam sensitivam, et sic non distinguat in ratione Animæ; in ratione autem gradus non reductive, sed distincte numeretur a gradu sensitivo.

Ad primam dubitationem respondetur, sine dubio vegetativum etiam ut invenitur in plantis proprie habere rationem vitæ, quia ab intrinseco, et per determinatam organa se movent, sicut videmus, quod fructificant, et cresunt, et nutriuntur, quod totum est operatio vitæ, et sic

etiam appellantur in Scriptura ut I Corinth. xv: *Tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.* Et Augustinus I de civitat. cap. x, docet plantas licet non sentiant, vivere tamen, et posse mori, et occidi, in cuius confirmationem affert illud Psalm. LXXVII: *Et occidit in grandine vineas eorum.* Respondetur ergo ad argumentum, quod licet vita vegetativa non operetur actione inmanenti, sed transeunte, tamen quia operatur movendo se, hoc sufficit ad rationem vitæ, sicut patet in ipsa actione generativa, quæ vitalis est, et tamen est actio transiens, et alteratione utens, et indigens. Ad do quod istæ operationes vitales, non fiunt a solis qualitatibus elementaribus, licet illis utatur vivens ad suas operationes, sed fiunt a potentiis, quæ sunt qualitates distinctæ, et superadditæ ad istas, ut infra q. III probabitur. Quare alteratio, et expulsio, et attractio, etsi quæ sunt similes actiones, non fiunt a viventi, eo modo quo ab inanimatis, quia fiunt movendo se, et mediantibus partibus organicis, quod non fit ab inanimatis, sed si ignis calefacit, omnes partes calefaciunt, et si magnes trahit ferrum, secundum omnes partes trahit. Similiter dicendum est de augmentatione, neque enim acquisitio majoris quantitatis quomodocunque pertinet ad vivens, sed acquisitio illius per talem modum, scilicet acquisitio illius movendo se, et per intus susceptionem, non per juxta oppositionem, sicut ignis, et alia inanimata augentur, quod non fieri per veram nutritionem, et augmentationem ostendimus I de Generat. q. VIII. Itaque eadem quantitas ab extrinseco addita, vel unita aut aggenerata non pertinet ad operationem vitalem, eadem tamen modo vitali acquisita, id est, per intus susceptionem, et per potentias determinatas, pertinet ad operatio-

nem vitæ, sicut etiam idem ubi, si acquiratur motu progressivo acquiratur per operationem vitalem, si vero acquiratur motu gravitatis, et levitatis, aut alio simili, erit operatio inanimata. Itaque pertinet ad speciem istarum operationum, etiam modus ipse, quo fiunt.

Ad ultimam instantiam respondetur, vegetativam etiam participare vitam Dei, non eo modo, quo est in Deo, sed secundum aliquam rationem inadæquatam, participant enim quædam modum vitæ, scilicet hoc quod est se movere et non pure moveri ab alio quod formaliter invenitur in Deo, licet non participant ipsam speciem, seu gradum vitæ Divinæ, quod est cognoscere et amare.

Ad secundum respondetur, esse disparem rationem de gradibus viventium, et de generibus Animarum. Genera enim Animarum sumuntur ex diverso genere operandi in movendo se; modi vero seu gradus viventium sumuntur ex majori, vel minori perfectione intra idem genus se movendi. Et ideo quando gradus viventium dicitur sensitivum, et loco motivum, ibi *sensitivum* non sumitur pro ipso genere sentiendi, sed pro modo, seu gradu quatenus dicitur imperfectum, et infimum gradum in genere sensus, sicut sunt illa sensitiva, quæ licet habeant tactum, et motum dilatationis, vel constrictionis, non tamen habent motum progressivum, quia non habent perfecte omnes sensus, ut statim dicemus: at vero loco motivum est idem quod sensitivum perfectum, id est, quæ habent sensus percipientes res distantes, hoc enim ipso debent habere facultatem, et instrumenta, quibus possint ad res distantes moveri, et ad hoc ordinatur motus progressivus, seu loco motivus. Unde oportuit distinguere istos duos gradus, quasi

imperfectum, et perfectum intra genus sensitivi. Cæterum, cum Animæ dividantur penes ipsa genera vitæ, et se movendi, sub isto genere Animæ sensitivæ comprehensus est uterque ille gradus sensitivi imperfecti, et loco motivi, nec potuit ibi poni tanquam diversum genus Animæ. Nec potest instari, quod etiam sensitivum continetur sub vegetativo tanquam species sub genere, atque adeo sufficiebat etiam numerari vegetativum in divisione Animarum et non numerari sensitivum. Respondetur enim, quod sensitivum non dividitur a vegetativo in communi sumpto, cum illud includat, sed est species condivisa contra alteram speciem vegetativi, quale invenitur in planta, et iste species sunt subalternæ, et pertinent ad diversa genera vitæ, eo quod important diversum modum se movendi secundum diversum ordinem, et non solum secundum magis, vel minus perfectum intra eundem, sicut dictum est de sensitivo magis perfecto et minus perfecto in eodem ordine seu genere se movendi et ideo dicuntur diversa genera viventium vegetativum, et sensitivum, sumpto vegetativo non in communi, sed pro vegetativo infimo, condiviso contra sensitivum, sicut est in plantis.

Secundum dubium oritur ex hoc quod ultimo dictum est in præcedenti, scilicet quomodo intelligatur divisio quatuor graduum viventium et quinque generum potentiarum. Ratio dubitandi est, quia non apparet cur inter gradus viventium numeretur loco motivum, et non appetitivum. Si enim hoc est, quia appetitivum non est per se, et directe gradus vitæ, sed aliquid consecutum per modum inclinationis ad vitam sensitivam, vel rationalem, ut S. Thomas docet II de Anim. lect. v, et I p. q. LXXVIII, art. 1, idem potio-

ri ratione dicitur de loco motivo, quia multo magis est aliquid consecutum, cum sit executivum ipsius appetitivi, movetur enim potentia motiva ab appetitu, ut executiva illius, ergo a fortiori non erit gradus. Secundo, non apparet quomodo vegetativum, et sensitivum dividuntur Animam, et gradum vivendi, et potentiam operandi: quod si diverso modo applicatur, et sumitur in illis, hoc ipsum oportet explicari. Tertio, quia gradus vivendi, vel distinguuntur a priori, et ex sua radice, scilicet ex ipsa Anima, quæ dat vitam substantialem, vel a posterioris, scilicet ex operatione potentia, per quam habetur vita accidentaliter. Si primo modo, erunt tres gradus vivendi, sicut et tres Animæ. Si secundo modo, erunt quinque sicut et sunt quinque potentia, et operationes. Quomodo ergo adequatur ista divisio quatuor graduum? Denique, restat explicare, quomodo sumantur diversi gradus vivendi in vita intellectuali, sicut est intelligere humanum, Angelicum et Divinum, et in Angelico tot species vitæ intellectiva.

Respondetur aliquos sentire, quod si attendamus ad vitam substantialem tot erunt gradus viventium, quot sunt Animæ, eo quod non possunt multiplicari composita, seu concreta plus quam formæ. Si autem attendamus ad vitam accidentialem, seu operationes vitales, additur ille quartus gradus loco motivi, propter potentiam gradiendi, quæ invenitur in animalibus perfectis. Ita Conimbricenses II de Anima, cap. III, q. II, art. II. At vero P. Suarez tract. de Anima, lib. I, c. VII, num. XIII, absolute docet non esse magis multiplicandum numerum Animarum, quam graduum viventium, censet enim quod loco motivum est commune omni Animæ.

Nihilominus prædicta divisio, quæ

ex Aristotele docetur a D. Thoma 1 p. quæst. LXXXVIII citata, deserenda non est. Et ita dicendum, quod non solum invenitur distinctio Animarum penes illum triplicem ordinem, seu genus vegetativi, sensitivi et intellectivi, sed etiam in unoquoque genere distinguendi sunt gradus secundum latitudinem participandi magis vel minus perfecte tale genus vitæ. Et quidem in vita vegetativa non datur aliqua latitudo gradualis, eo quod propter imperfectionem illius vitæ, tota constringitur ad actionem nutriendi et generandi, et istæ inveniri possunt in omni vegetabili, etiam in plantis, juxta illud Gen. 1: *Germinet terra herbam viventem et facientem semen*, et sic pertinet ad vegetativum plantæ non solum nutrirî, sed etiam generare. Unde non datur locus ad diversos gradus hujus vitæ penes participationem plurimum, vel pauciorum operationum vegetativarum, cum omnibus non repugnet utraque operatio vegetativa, in qua tota perfectio et graduatio illius vitæ resumitur, licet dentur diversæ species talium vegetabilium, juxta diversam perfectionem, quam habent in eadem graduacione participandi utramque operationem. In vita autem intellectiva, sunt etiam diversi gradus non penes diversas operationes intelligendi et volendi, omnia enim intellectiva habent intellectum et voluntatem, sed penes diversum modum communicandi cum materia, et corpore, vel recedendi ab illo, et accedendi ad immaterialitatem Divinam. Sed tamen non pertinet ad Philosophum naturalem de illis agere, sed sistit in Anima intellectiva conjuncta corpori: de substantiis autem separatim agit Metaphysicus et Theologus.

Restat ergo, quod in vita sensitiva inveniat diversam graduacionem penes latitudinem, quæ datur in par-

ticipanda majori, vel minori perfectione sensus, nam quidem sensus solum percipiunt res sibi conjunctas ut tactus et gustus; alii etiam percipiunt distantia, et propterea fundant et exigunt potentiam loco motivam, id est, tendentem ad res distantes, quas apprehendunt, frustra enim apprehenderent res distantes, si naturaliter carerent instrumentis acquirendi illas, quod fit per motum progressivum, et per potentiam loco motivam. Et quia non omnia animalia habent sensus perfectos, sed quædam imperfectos, ut ostrea et conchyliæ, alia vero habent sensus perfectos, et ideo moventur ad res distantes, ideo ponitur in vita sensitiva duplex gradus, alter sensitivi communiter dicti, alter sensitivi perfecti, quod dicitur loco motivum, quia progressive loco se movent, sive volendo, sive ambulando, sive nando.

Nec obstat, si dicas pro sententia P. Suarez, quod etiam ostrea, et animalia imperfecta loco se movent saltem motu dilatationis et constrictionis, ergo omnibus convenit potentia loco motiva. Respondetur enim, quod loco motivum non sumitur in præsentia ita communiter pro quocumque modo movendi se in loco, sed pro motivo perfecto, et per modum progressivi, quod solum convenit animalibus habentibus sensus cognoscentes distantia, eo quod iste motus est primo et per se ad locum distantem, motus autem dilatationis aut constrictionis, non est primo et per se ad mutandum locum, sed consequitur motum aliquem alterationis in animali, et ita diversus modus se movendi, est in motu progressivo.

Ad rationes dubitandi respondetur. Ad primam, quod loco motivum sumitur dupliciter. Uno modo accidentaliter pro ipsa potentia movendi, alio modo substantialiter, et pro ra-

dicæ, quæ supponitur ad istam potentiam. Primo modo non dicitur gradum, sed potentiam subordinatam appetitui, et ideo in divisione potentiarum ponitur appetitivum et loco motivum. Secundo vero modo pertinet ad rationem gradus. Quod si istas: Cur non dicitur idem de appetitivo, quod radicaliter sumptum etiam sumatur pro gradu, respondetur ideo esse, quia appetitivum invenitur in omni animali etiam imperfecto, et etiam si progressive non moveatur; cujus signum est, quia etiam animalia imperfecta sentiunt dolorem, si enim pungantur constringunt se, dolorem autem est actus appetitus fugientis. Unde per ly *appetitivum* non designatur specialis gradus in animalibus, cum in omnibus inveniat; at vero loco motivum sumptum pro progressivo, solum competit habenti sensum, et appetitum perfectum, et sic designare potest gradum, et perfectionem in animalibus.

Ad secundam respondetur, quod quia viventia ordinantur ad operationes vitales tanquam ad propriam perfectionem, ideo aliquando significatur per ipsam vitam radix, et principium vivendi, quod est Anima, aliquando gradus, seu participatio ipsius vitæ, aliquando potentia, seu operatio vitalis, et ita potest ly *vegetativum*, et *sensitivum* accommodari divisioni Animæ, et graduum, et potentiarum.

Ad ultimam respondetur, istos quatuor modos seu gradus vivendi desumi a priori ex ipsis animalibus seu principiis vitæ, non quomodocumque, sed ut fundant latitudinem participandi diverso modo vitam. Et ita licet solum sint tres Animæ, tamen secundum latitudinem magis vel minus perfecte participandi vitam, fundantur plures gradus, non quidem in Anima vegetativa prop-

ter suam coarctationem, sed in sensitiva, et intellectiva. Sed tamen de speciebus intellectivæ vitæ in his, quæ sunt separata a materia, non pertinet considerare ad Philosophum naturalem, sed solum de intellectivo conjuncto corpori, ut diximus.

Tertia difficultas est, an omnes istæ divisiones sint univoce vel analogæ. Respondetur sine dubio univoce esse eo modo, quo univoce potest reperiri in formis quæ sunt entia incompleta, scilicet reductive ad sua composita, quæ est sententia D. Thomæ II contra Gent. cap. LX et LXI, et sumitur ex Aristotele hoc secundo libro, cap. I et II, tradentis eandem definitionem pro omni Anima. Ratio est, quia Anima rationalis (de qua sola potest esse difficultas) vel esset analogice Anima, quia simpliciter et proprie non est Anima informans corpus, vel quia ita excellenter est Anima, quod sola ipsa simpliciter, et absolute Anima est, quia constituit movens se ipsum omni modo, reliquæ vero Animæ diminute et imperfecte. Primum stare non potest, quia Anima rationalis est vera forma hominis, ut supra diximus, esse definitum ab Ecclesia, et ratione constat, quia vere constituit hominem ut homo, et ut rationalis est, et non constituit ut materia, ergo ut vera forma. Secundum etiam est falsum, tum quia ea, quæ constituuntur per istas Animas univoce conveniunt, et in eodem prædicamento constituuntur, v. g. planta, equus et homo, ergo etiam, ipsæ formæ, et gradus eadem univocatione gaudent, siquidem solum habent univocationem reductive sicut sua composita; tum etiam, quia nulla ratio analogiæ intercedit inter istas Animas, omnes enim essentialiter, et intrinsece sunt principia de movendi, et essentialiter competit illis definitio Animæ, neque

enim minus essentialiter est actus corporis organici Anima plantæ, quam Anima equi vel hominis, licet diversa perfectione et gradu.

Quod si dicas: Unam Animam dependere ab alia in ratione animandi, sicut sensitiva dependet a vegetativa et rationalis a sensitiva, respondetur, quod hoc non sufficit ad analogiam, quia non est dependentia in ipsa participatione rationis superioris; hæc enim æqualiter participatur, sed est dependentia in ipsa compositione, et in exercitio informandi, quia gradus unius Animæ non potest exercere suas operationes, et informationem, nisi supponendo priorem gradum alterius, sicut etiam superficies supponit lineam, et corpus, superficiem, ut componatur corpus, et tamen sunt species quantitatis univoce participantis ipsam rationem extensionis. Itaque dependentia, et inæqualitas in ipsa participatione prædicati communis constituit analogiam, quatenus unum per habitudinem ad aliud, et non simpliciter dicitur tale, sicut accidens et substantia respectu entis. Cæteræ vero dependentiæ ipsarum specierum inter se quoad exercitium et informationem, aut aliquid simile non faciunt analogiam, ut notat D. Thomas 1 Periherm. lect. viii.

Nec obstat, quod Anima intellectiva dicatur simpliciter Anima, quia constituit se movens omnibus modis. Hoc enim solum probat, quod sit perfectissima inter Animas, et simpliciter, id est, omnibus modis, non tamen, quod aliæ Animæ non sint etiam simpliciter tales, id est, absolute, et univoce, siquidem simpliciter dans esse substantiale vitale, alias homo et equus non univoce convenirent, quia homo est perfectior species, neque corpus, et superficies in ratione quantitatis, quia

corpus habet omnes tres dimensiones, superficies vero duas.

ARTICULUS V.

Quomodo possint omnes gradus vite in una forma contineri?

Difficultas est de ipso modo continendi, an formaliter una Anima contineat plures gradus, sicut numerus major continet minorem, an solum virtualiter sicut sol, v. g. continet calorem vel herbam. Triplex est sententia. Quidam attribunt Animæ rationali solum continentiam virtuales aliorum graduum sensitivi et vegetativi. Alii dicunt formaliter illos continere, non tamen unum perfici ex conjunctione et contractione per alterum, sed totam perfectionem, quam habet gradus vegetativus, v. g. in animali esse ipsam differentiam sensitivi. Ita P. Suarez tract. de Anima lib. 1, c. vi, num. vii. Alii denique dicunt formaliter inveniri gradus superiores in Anima perfectiori, et gradus sic contractos etiam perfici in seipsis, ita quod vegetativum plantæ differt specie a vegetativa, quod est in equo, vel homine. Ita M. Bannez 1 p. q. lxxvi, art. iv, dub. ii, et alii qui citantur a Carmelitanis hic disp. iv, quæst. iii.

Respondetur ergo, quod secundum sententiam D. Thomæ gradus in forma superiori continentur eminenter formaliter, et non virtualiter tantum, ita quod ex parte modi continendi eminenter, ex parte vero rei contentæ formaliter continet vegetativum, et sensitivum, et non aliquid loco ipsius, sed ipsam veram et formalem rationem vegetativi et sensitivi, quæ etiam ex conjunctione ad perfectiorem gradum intrinsece in sua propria ratione perficiuntur.

Pro hujus intelligentia supponendum est, quod unum continere al-

rum, potest esse tribus modis. Primo, formaliter tantum, quando scilicet continetur aliquid in ea proprietate, qua in se est, tum quoad perfectionem, quam quoad imperfectionem, sicut calidum continet calorem, album albedinem. Secundo, virtualiter tantum, quando scilicet continet virtutem, a qua potest præstari, vel procedere illa forma, seu effectus, sicut vinum et piper continent virtualiter calorem, et lux solis virtualiter est calor, et Angelus virtualiter discurrit, quia sine formali discursu cognoscit ea, quæ nos per discursum, et lux et piper sine igne vel calore formali calefaciunt, et denique omnia semina virtualiter continet fructum. Tertio, continet unum formaliter et eminenter, aliud quoad perfectionem formalem illius sine limitatione, et restrictione imperfectionis propriæ, sed in altiori perfectione et modo. Et hoc contingit, quando res aliqua in sua formali et propria constitutione non includit imperfectionem repugnantem formæ altiori, et eminentiori. Et hæc ratione inveniuntur in Deo perfectiones formaliter, et eminenter, quæ in creaturis cum restrictione et limitatione inveniuntur, sicut inveniuntur in Deo sapientia, potentia, bonitas, et similia eminentiori modo, quam in creaturis, sed tamen formaliter, imo quidquid perfectionis in creaturis est, semota imperfectione, et consequenter modo eminentiori reperitur in Deo. Et in rebus creatis videmus, quod major numerus continet minorem formaliter, ut senarius binarium, non cum restrictione et limitatione ternarii, sed perfectiori et ampliori modo. Dicimus ergo, quod Anima nobilior continet inferiores gradus formaliter et eminenter, sicut figura perfectior imperfectionem, et numerus major minorem. Unde D. Thomas quodlib. i, artic. vi, inquit: « Quod formæ

substantiales se habent sicut numeri, vel sicut figuræ, semper enim major numerus vel figuræ, continet in se minorem, sicut quaternarius quaternarium, et pentagonum trigonum. » Quod si aliquando dicit, quod Anima humana in virtute habet corporeitatem ad alios gradus, quodlib. xi, art. v, et quæst. de spiritualibus creaturis, art. iii ad 16, idem est, quod eminenter, non autem virtualiter tantum, excludendo continentiam formalem, aperte enim in q. de Anim. art. xi, docet: « Quod substantia Animæ rationalis, est vegetabilis, vel sensibilis. » Ratio autem hujus est, quia Anima essentialiter est forma, et principium quo constitutum sui compositi: ergo si compositum formaliter constituitur passive in ratione sensitivi et vegetativi, etiam ipsa forma debet formaliter ut quæ continere alios gradus, quia quidquid est in effectu formali formaliter passive, et ut quod, debet esse in ipsa forma formaliter active et ut quo.

Sed instabis: Quia formæ elementorum solum sunt virtualiter in mixto, et tamen in ipso mixto sunt effectus formales elementorum, et calidum et frigidum, et alia similia. Secundo, quia Anima potest præbere effectum formalem, quem non habet in se formaliter, sicut in se non est entitas corporea et tamen constituit compositum corporeum.

Ad primum respondetur, quod formæ elementorum substantiales non constituunt mixtum, neque aliquem gradum ejus, neque enim mixtum denominatur elementum, sicut animal denominatur vivens, et corpus, et ita forma constituens animal debet esse formaliter vegetativa, et corporea, non autem elementalitas, licet quia habet qualitates elementorum, ut frigidum et calidum, virtualiter dicatur continere elementa, non formaliter.

Ad secundum respondetur, quod forma cum solum sit principium quo constitutum compositi, sufficit quod si constituit illud sensitivum, et vegetativum, et corporeum, in se sit corporea et sensitiva ut *quo* licet entitative, et ut *quod*, neque corporea sit, neque vegetativa, sed spiritualis: et sic Anima rationalis, est corporea ut *quo* formaliter, quia modo corporeo informat, et rem corpoream constituit, licet in se entitative sit res spiritualis: qua ratione etiam concursus, et motio Divina potest esse principium *quo* liberi actus, licet in se entitative et ut *quod* non habeat indifferentiam, sed sit determinatum ens. Et ratio est, quia si Anima rationalis solum præberet gradum rationalem formaliter, et reliquos virtualiter, non esset homini ratio conveniendi formaliter cum equo, et planta, sed virtualiter tantum, et sic ex vi Animæ, quia informat homo, non magis diceretur esse animal, quam sol dicitur calidus, quod est absurdum.

Ultima pars conclusionis, scilicet quod vegetativum, vel sensitivum conjunctum et contractum per gradum inferiorem intrinsece perficitur etiam in ipsa linea vegetativi et sensitivi, probatur, quia vegetativum in communi est aliquid potentiale, et contrahibile per differentias inferiores, quibus perficitur, et actuatur, ergo illud vegetativum, quod ponitur in planta, v. g. et in equo specie differunt non solum, quia planta et equus differunt secundum proprias rationes, sed etiam quia ipsum vegetativum diversimode perficitur actuazione, et perfectione intrinseca, siquidem vegetativum in communi erat in potentia intrinseca ut perficeretur, ergo perfectio, quæ illi advenit, etiam in ratione ipsa vegetandi, intrinseca est. Perfici autem diversimode in ipsa ratione vegetandi, manifestum

est, quia redditur principium diversarum operationum, etiam in ratione vegetandi, sicut videmus, quod in animalibus nutritiva producit sanguinem et spiritus, et carnem, quod in arboribus non facit, ergo signum est, quod etiam in ipsis potentiis, et ratione propria vegetativi intrinsece perficitur ex conjunctione et contractione ad plantam, vel ad animal, et in quolibet animali juxta modum illius perfectiori, vel imperfectiori modo, vegetativa ipsa fit principium diversarum operationum.

Nec obstat, quod idem calor secundum speciem est in animali, et in igne, et in animali generat carnem sine intrinseca mutatione in sua specie, non vero in igne. Respondetur enim, quod calor habet duos effectus, unum principalem, scilicet calidum reddere, et calefacere, et secundum hoc ejusdem speciei est in igne, et in animali, et ita non indiget variare speciem. Alter effectus est, quem habet in animali tantum, scilicet generare carnem, et hic effectus est instrumentalis respectu caloris, et ita non oportet, quod in ipso calore, qui est instrumentum, varietur species, sed in principali agente, a quo movetur calor, scilicet in ipso principio vitæ vegetativæ, a qua vitaliter procedit nutritio. Unde in tali principio debet dari varietas specifica, eo quod per se, et principaliter, est principium diversæ nutritionis specificæ in planta, et in animali. Ex quo etiam patet differentia inter phantasiam hominis, et bruti ex una parte, et vegetativum plantæ et animalis ex alia, quod phantasia in homine est probabile quod sit ejusdem speciei cum phantasia equi, licet in homine sit elevatior quam in equo, quia illa major elevatio non mutat objectum speciei phantasie, licet mutet modum operandi cum aliquo discursu circa

tale objectum, et ideo probabile est, non sufficere ad distinctionem specificam, de quo infra quæst. viii. At vero vegetativum in planta, et in animali, mutat objectum specificum, quia in uno generalitatem carnem, in alio non tanquam agens principale. Gradus etiam sensitivus perficitur in diversis animalibus ex eo, quod habet in animalibus perfectis omnes sensus, quos non habet in imperfectis, et præsertim in homine ex conjunctione ad gradum rationalem habet potentiam ridendi et flendi, quam non habet in aliis, ut infra solutione ad ultimum dicemus.

Hinc colliges quod illud vegetativum, quod est in planta, ibique contrahitur et specificatur, non continetur formaliter in anima rationali, vel in alia Anima perfecta, quia illud vegetativum quod est in planta, non tantum est gradus, sed species, quia illo specificæ et ultimo constituitur; una autem species non potest aliam continere formaliter eminenter, eo quod una species propter sui limitationem, et oppositionem, quam habet respectu alterius speciei, non potest illam continere, ut optime tradit S. Thomas 1 p. q. LXXXIV, art. II ad 3. Solum ergo potest aliquid formaliter et eminenter continere alterum, vel quia est gradus, aut pars constitutiva illius, sicut homo est sensibilis et corporeus, et quinarium habet in se binarium; vel quia est causa a qua participatur esse quod est in altero sicut a Deo participatur omnis perfectio, quæ est in creatura, et sic illa, quæ sunt ordinis Divini, possunt eminenter continere perfectiones inferiorum, sicut fides practicum et speculativum. Itaque Anima formaliter eminenter continet vegetativum, quod est gradus; illud autem vegetativum specificum, quod est in planta formaliter et eminenter, non continet, sed tantum virtualiter, quatenus supe-

riori modo exercet id, quod vegetativum plantæ.

Solvuntur argumenta.

Primo arguitur: Quia una differentia, v. g. rationale formaliter non continet superiorem, v. g. sensibile ut diximus in Logica q. x, quia non prædicatur de illa, ergo neque anima rationalis continet sensibile formaliter, quia differentia ista sumuntur ab Anima. Confirmatur, quia vel Anima rationalis continet sensitivum formaliter, quia sensitivum est ejus ratio formalis, et hoc constat esse falsum, cum ratio formalis intellectivi addat ad sensitivum, vel continet formaliter, quia sensitivum et intellectivum identificantur in uno fertio, quod constituitur, et tunc illud tertium confinebit formaliter istas Animas, non vero Anima intellectiva sensitivam.

Respondetur esse disparem rationem de differentiis, et de Animabus, quia differentia sunt actus metaphysici, quia contrahunt genus, et constituunt speciem, quod cum fiat penes præcisiones, et diversas explicationes conceptuum, stat bene quod differentia ultima non contineat superiorem, quæ est pars generis, sed ab illa præcise dat. Cæterum Anima dicitur actum physicum, ad quem pertinet realiter substantialiter constituere totum compositum, et ita cum sit unica forma physica, et realis in quolibet composito, oportet quod ipsa formaliter, et ut *quo* contineat omne illud, quod formaliter ut *quod* invenitur in composito.

Ad confirmationem respondetur, quod Anima est formaliter sensitiva et corporea ut *quo* ad eum modum, quo ratio superior et inferior invenitur formaliter in specie, quam

constituunt; sicut enim istæ rationes inveniuntur formaliter in ipso composito, ita inveniuntur in ipsa forma constitutiva illius, sed tanquam in principio *quo* simplici modo, et tanquam in forma. Et ita non oportet, quod ratio sensitivi sit ratio intellectivi metaphysice loquendo, et secundum conceptus formales, sed quod forma physica entitativè sumpta, quæ formaliter constituit physice compositum in ratione intellectivi, constituat etiam in ratione sensitivi, et ita contineat utramque rationem, non ut constitutum ex illis tanquam compositum *quod*, sed tanquam forma, et principium *quo* constituendi compositum secundum utramque rationem.

Secundo, objicies ex P. Suarez ubi supra contra ultimam partem conclusionis: Quia si vegetativum, quod est in equo, v. g. habet rationem specificam vegetativi distinctam a vegetativo, quod est in homine, ergo constituitur in aliqua specie atoma intra genus, et lineam vegetabilis, et sic quando advenit illi ratio specifica in linea sensitivi, vel rationalis, non poterit jam constitui unum per se, quia jam supponitur species atoma constituta in genere vegetativi, et sic non est ulterius contrahibilis ab alia differentia specifica elevatiori. Confirmatur, quia vel datur in equo vegetativum illud solum, in quo convenit planta, vel aliud aliud in quo non convenit cum illa. Si primum, solum datur vegetativum genericum, non autem specificum intra lineam vegetativi; si secundum, illud vegetativum specificum non potest esse aliud quam sensitivum, quia in omni eo, quod sensitivum non est, convenit animal cum planta: si autem a sensitivo provenit aliqua specifica differentia in ipso vegetativo, præterquam quod est impossibile, quod ab uno genere proveniat alterius generis

differentia, est etiam impossibile quod ab eadem simplici differentia, scilicet sensitiva proveniat duplex atoma differentia, altera in ratione sensitivi, altera in ratione vegetativi. Denique confirmatur, quia si vegetativum specificè contraheretur in linea vegetativi, et sensitivum in linea sensitivi, quando conjungitur rationali, sequeretur quod potentia a talibus gradibus emanantes essent diversæ speciei in homine, in equo et in planta, siquidem oriuntur a principiis specie distinctis etiam in linea vegetabilis et sensibilibus, consequens autem est falsum, quia potentia sensitivæ in brutis, et homine, sunt ejusdem speciei, ut visus, et auditus, quia habent idem objectum, scilicet visibile, et audibile, et similiter vegetativa in planta et in equo, habent idem objectum, scilicet alimentum.

Respondetur vegetativum non constitui in specie sua, et perfectione intrinseca per differentiam aliquam distinctam a sensitiva, sed per eandem, quatenus habet eminentiam ad perficiendum ipsum vegetativum etiam intra lineam vegetativi, quoniam stante simplici illa differentia sensitivi propter suam eminentiam respectu vegetativi, habet non solum constituere differentiam in ratione animalis, et sensitivi, sed etiam perficere vegetativum intra rationem vegetativi, eo quod etiam ad ipsas operationes sensitivi necessario prærequiritur vegetativum, et ad tale sensitivum, tale vel tale vegetativum, sicut diverso modo nutriri debet homo quam equus quam alia animalia, et sic de reliquis, unde oportet ipsam nutritivam, quæ est propria potentia gradus vegetativi etiam in ratione nutritivæ aliter perfici in uno quam in alio, quatenus intrinsece, et essentialiter deservit ipsi gradui sensitivo.

Ad primam confirmationem res-

pondetur, quod vegetativum equi, et plantæ, et habent convenientiam genericam, seu communem, et habent differentiam specificam etiam intra lineam vegetativi ortam ab ipso sensitivo, non solum ut formaliter constituit naturam, et gradum sensitivum, sed etiam ut habet eminentiam ad perficiendum vegetativum, quod sibi deserviat, faciendo quod in ipso sit principium diversæ operationis vegetativæ deservientis tali sensitivo. Neque est inconveniens, quod ab eadem simplici differentia, propter sui eminentiam super illum gradum communem ut sibi deservientem, proveniat non solum propria naturæ constitutio, sed etiam illius communis gradus perfectio, ut deserviens propria naturæ.

Ad secundam confirmationem respondetur, quod licet gradus imperfectior et communior, intrinsece perficiatur ex conjunctione ad perfectiorem, non tamen est necesse, quod in omnibus potentiis et perfectionibus intrinsece immutetur, et specificè distinguatur, nam in planta, et in animali vis augmentativa, verbi gratia, non est necesse, quod specie differant, quia in utroque respicit idem objectum, scilicet quantitatem ut augendam, generativa autem differt in uno, et in alio, quia respicit diversam naturam generandam pro objecto, et idem est de nutritiva, quæ in uno facit carnem, in alio lignum, et hoc est objectum a quo specificatur, non solum alimentum, et tamen sunt potentia partis vegetativæ. Similiter in homine sensus externi sunt potentia ejusdem rationis et speciei, atque in aliis animalibus, quia habent idem objectum: aliqua tamen potentia sunt in parte sensitiva hominis, quæ non sunt in sensitivo bruti, sicut est potentia ridendi et fendi, quæ per ordinem ad sensitivam exercetur, nam modo sensibili fit risus et fetus, et

tamen non est in brutis, ergo sensitivum in homine etiam in ratione sensitivi est principium operationis specie distinctæ, atque in bruto, ergo etiam in seipso est sensitivum specie distinctum.

QUÆSTIO II.

DE PROPRIETATIBUS ANIMÆ IN COMMUNI.

Duo genera proprietatum possumus in Anima considerare. Quædam in ordine ad se ut quod sit divisibilis, vel indivisibilis, quædam in ordine ad operationes et objecta, scilicet ipsas potentias. De his ergo in communi tractabimus in ista quæstione. In ordine autem ad materiam convenit Animæ informatio, de qua nihil occurrit scribendum in præsentia, præter ea quæ diximus, in quæstione sexto Physicorum de unione, et quæstione undecima de informatione Informarum.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum aliquæ Animæ sint divisibiles, aliæ indivisibiles?

Non est difficultas in præsentia de anima rationali, ex eodem enim principio, quo constat esse spiritualem, colligitur quod sit indivisibilis, siquidem illud dicitur spiritus, quod est immateriale, et carens partibus, ideoque incapax extensionis. Quod vero Anima humana spiritualis sit, salva fide negari non potest, ut probatur infra quæst. ix, cum Anima sit immaterialis, et incorruptibilis, et ita dicitur homo compositus ex corpore et spiritu, ut habetur in cap. Firmiter, de Summa Trinitate.

Secundo est certum, non posse